

11. Pacheva, N.O. (2016). *Pozaeconomichni instituti u vidtvorenni social'nogo kapitalu* [Non-economic institutions in the reproduction of social capital]. Uman, VPC «Vizavi», 182 p. (in Ukr.).

12. Pacheva, N.O. (2013). Confidence is the basis of social capital forming. *Stalij rozvitok ekonomiki* [Sustainable development of economy], Hmel'nic'kij, vol. 4 (21), pp. 320-323 (in Ukr.).

13. Jahontova, E.S. (2004). Trust in personnel management. Foreign approaches and domestic assessment experience, *Sociologicheskie issledovanija* [Sociological Studies], vol. 9, pp. 117-121 (in Russ.).

УДК. 338.14

Ю. А. Урсакий, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: ЧИННИКИ ТІНІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ДЕТІНІЗАЦІЇ

Анотація

У дослідженні розглядаються проблеми тінізації економіки України та шляхи детінізації. Зокрема, проводиться аналогія щодо підходів до визначення сутності «тіньова економіка» та її синонімів. Розглянуто окремі компоненти сектора тіньової економіки: неформальний, кримінальний та ілєгальний, що дає можливість визначити ступінь загрози. Виокремлено методи виміру тінізації з позиції макро- та макрорівня, за допомогою яких проводиться аналіз корумпованості економічних процесів. У статті проаналізовано динаміку рівня тіньової економіки України за останні роки, який досяг рівня 45% від ВВП. Обумовлено найістотніші чинники тінізації національної економіки, до яких належать: неефективне державне регулювання економіки та адміністрування податків, недосконале грошово-кредитне, бюджетне регулювання, недосконалість судової та правоохоронної системи. Проаналізовано позитивні та негативні сторони функціонування тіньової економіки. Як результат дослідження, запропоновані шляхи детінізації економіки України. Спираючись на специфічність «тіні» в країні та її рівень порівняно з іншими країнами, ефективним буде тільки дія потужних комплексних заходів на державному рівні.

Ключові слова: тіньова економіка, тінізація, детінізація, прихована економіка, нерегульована економіка, неформальна економіка, корупція.

Ю. А. Урсакий, к.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ТЕНЕВАЯ ЭКОНОМИКА: ФАКТОРЫ ТЕНИЗАЦИИ И ПУТИ ДЕТЕНИЗАЦИИ

Аннотация

В исследовании рассматриваются проблемы тенизации экономики Украины и пути детенизации. В частности, проводится аналогия относительно подходов к определению сущности «теневая экономика» и ее синонимов. Рассмотрены отдельные компоненты сектора теневой экономики: неформальный, уголовный и илєгальный, который дает возможность определить степень угрозы. Выделены методы измерения тенизации с позиции макро- и микроуровня, с помощью которых проводится анализ коррумпированности экономических процессов. В статье проанализирована динамика уровня теневой экономики Украины за последние годы, который достиг уровня 45% от ВВП. Обусловлены существенные факторы тенизации национальной экономики, к которым относятся: неэффективное государственное регулирование экономики и администрирования налогов, несовершенное денежно-кредитное, бюджетное регулирование, несовершенство судебной и правоохранительной системы. Проанализированы положительные и отрицательные стороны функционирования теневой экономики. В результате исследования предложены пути детенизации экономики Украины. Опираясь на специфичность «тени» в стране и ее уровень по сравнению с другими странами, эффективным будет только действие мощных комплексных мероприятий на государственном уровне.

Ключевые слова: теневая экономика, тенизация, детенизация, скрытая экономика, нерегулируемая экономика, неформальная экономика, корупция.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України не втрачають актуальності такі проблеми, як тіньова економіка та корупція. Таке становище обумовлює необхідність

активізації теоретичних та практичних досліджень стосовно виявлення причин функціонування тінізації економіки, акумулювання засобів протидії розвитку даного процесу, виокремлення основних факторів (прямого та опосередкованого впливу), які сприяють розмноженню тінізації, корупції та деструктивності економічних явищ, забезпечення теоретико-методологічних досліджень задля розробки загальнонаціональної концепції детінізації економіки. А запровадження ефективних заходів політики детінізації економіки забезпечує широке вивчення та аналіз системності причин тінізації, субординацію причинно-наслідкового ряду, встановлення механізмів їх взаємодії та протидії їх утворенню.

У сучасних реаліях теоретичних розробок сама сутність заходів з протидії тінізації економіки України, на жаль, полягає в боротьбі з наслідками, а не причинами тіньових процесів, тобто є ідейно хибною. Причини тінізації процесів, у контексті вітчизняних реалій, потребують більш поглибленого вивчення, з огляду на специфіку тіньового сектора економіки України, соціально-економічні та історичні передумови його становлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях не існує єдиного підходу щодо визначення поняття «тіньова економіка». Парадигма у визначенні та трактуванні даного терміна, полягає у широкому спектрі його використання, яких налічується понад тридцять.

Розглядаючи праці закордонних науковців, варто відзначити Ф. Шнайдера, П. Гутманна, Е. де Сото, Е. Фейга та інших, які розглядали сутність, методи та масштаби оцінювання тіньової економіки, а також причини переходу в тінь, шляхи детінізації. Серед українських вчених основні аспекти тіньової економіки висвітлюють В. Базилевич, З. Варналій, О. Засанська, В. Мандибуря, С. Огреба, М. Флейчук, О. Халковський, Ю. Харазішвілі та ін. [1-3; 7].

Формулювання цілей статті й аргументація поставленого завдання. Метою роботи є визначення сутності та структури тіньової економіки задля ефективного дослідження даної проблематики; виокремлення основних методів виміру тіньової економіки, що забезпечить достовірність збору інформації; найістотніших чинників тінізації національної економіки, які дають можливість зрозуміти походження тінізації та її наслідки; виявити основні сектори тінізації та запропонувати шляхи детінізації, задля ефективного функціонування економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. З проблемами існування тіньової економіки стикаються майже всі країни світу. В одних її обсяги фіксуються на рівні, що немає значного впливу на економіку, а в інших – є свідченням існування відтворювальної системи тіньових економічних відносин. До другої категорії належить Україна, обсяги тіньової економіки якої за різними джерелами фіксуються на рівні 20-50% ВВП.

Тіньовою економікою заведено називати економічну діяльність громадян, приховану від держави. Тіньова економіка може трактуватися як складне соціально-економічне явище, що представлене сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних, економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності щодо отримання надприбутку за рахунок приховування доходів і ухилення від сплати податків [1, с. 430]. Ф. Шнайдер вважає, що до тіньового сектора економіки доцільно віднести частку валового національного продукту, що не відображена в офіційній звітності [2, с. 194]. Е. де Сото вважає, що «Тіньова економіка – це «притулок» для тих, для кого витрати на дотримання відповідного законодавства при здійсненні господарської діяльності перевищують вигоди від досягнення своєї мети» [3, с. 27].

Для того щоб точніше окреслити сутність характеристик «тіньового» сектора економіки, доцільно розглянути окремі його компоненти або види: 1) неформальний сектор – діяльність домогосподарств, що виготовляють продукцію заради власного споживання та забезпечення

потреб сім'ї; 2) кримінальний сектор – діяльність незаконного виробництва та продажу заборонених товарів і послуг (до них належать: наркотики, вибухові речовини, зброя, торгівля людьми тощо); 3) іллегальний сектор – діяльність, яка пов'язана з незаконним виробництвом та продажем легальних товарів без їх документального оформлення або реєстрації підприємств.

Неформальна економіка не становить загрози національній безпеці, якщо її частка складає не більше 10% загального обсягу ВВП. У випадку якщо частка неформального сектора перевищує вказане значення, він трансформується в іллегальний сектор, який загрожує економічній безпеці держави. Неформальну економіку, яку ще називають «економікою виживання», «економікою злиднів» чи «моральною тіньовою економікою», можна вважати соціальним, а не суто економічним явищем, основною мотивацією якого є певна стратегія підвищення соціально-економічного рівня розвитку (індивіда, домогосподарства, окремої етнічної або соціальної групи) [4, с. 214].

Умовно тіньову економіку можна поділити на два «кольори»: сірий та чорний. «Сірий колір» характеризується частково легальною діяльністю, оскільки є незареєстрованою. Прикладом таких операцій є купівля товарів та послуг готівкою поза касою, виплата зарплат у конвертах. «Чорний колір тіні» – це абсолютно заборонена законом діяльність. Сюди відносяться будь-які незаконні операції з важкими соціально-економічними наслідками, включаючи торгівлю наркотиками та людськими органами. Тому, аналізуючи «чорну економіку», неможливо знайти важелі, які хоча б частково виправдовували її існування. Що ж стосується «сірої економіки», однозначної відповіді дати неможливо. Дуже важко відповідно оцінити ті готівкові обороти грошової маси, яка існує поза офіційним готівковим обігом. Тому оцінку тіньової частини в структурі української економіки займаються кілька інституційних одиниць: Державний комітет статистики та Міністерство економічного розвитку і торгівлі. За даними Державного комітету статистики України рівень тінізації економіки України дорівнював 19-20%, а за звітами Міністерства економічного розвитку і торгівлі України – близько 40% від офіційного ВВП. Достовірність даних досліджень є дещо умовною, перш за все через використання різних методологічних підходів. Одним із способів покращення достовірності даних тіньових процесів є тісна співпраця з правоохоронними органами.

Кінцеві результати підрахунку тіньової частини в економіці України різні, оскільки відрізняються методи оцінювання. Слушною є думка тих учених, які всі методи вимірювання тіньової економіки поділяють на дві основні групи: 1) методи вимірювання тіньової економіки на макrorівні; 2) методи вимірювання на макrorівні [4; 5].

Таблиця 1

Методи вимірювання тіньової економіки*

Мікрорівневі методи	Економіко-правові методи	Метод економічного аналізу
		Метод документального аналізу
		Метод бухгалтерського аналізу
	Контрольні методи	Метод економічного контролю
		Метод фінансового контролю
		Метод соціального контролю
Макrorівневі методи	Обліково-статистичні методи	Метод використання специфічних індикаторів
		Структурний метод
		Метод оцінки детермінантів
		Експертний метод
		Змішаний метод

*Джерело: [4; 5].

Під мікрорівневими методами розуміють методи, засновані на зборі інформації шляхом спеціальних обстежень, опитувань і їх аналізу відповідно до вимог законодавства. Вони дозволяють вивчити структуру тіньової економіки, оперуючи базовими статистичними

даними. Мікрорівневі методи використовуються в основному для виявлення розбіжностей між доходами і витратами окремих груп платників податків, а також для характеристики окремих аспектів тіньової діяльності. Основним мінусом мікрорівневих методів, як вказує С. Новик, є те, що використання цих методів зазвичай призводить до заниження оцінок розмірів тіньової економіки у зв'язку з умисним приховуванням інформації респондентами та іншими причинами [5, с. 27]. Незважаючи на це, автор підтримує тих учених, яків вважають, що даний вид методів забезпечує найповнішу реєстрацію тіньових економічних явищ для узагальненої характеристики процесу на основі виявлення і вивчення статистичних закономірностей.

У свою чергу, макрорівневі методи можна поділити на економіко-правові та контрольні. Економіко-правові методи ефективно застосовуються в юридичній практиці (в оперативно-розшуковій діяльності, кримінальному та цивільному процесі та ін.). Під контрольними методами маються на увазі податкові, валютні, банківські перевірки порушень антимонопольного законодавства, санітарних норм спеціально створеними державою перевірчими органами. Макрорівневі методи охоплюють методи, засновані на аналізі макроекономічних індикаторів. Ці методи передбачають отримання інформації від зведених макроекономічних показників. Макрорівневі методи спрямовані на забезпечення найбільш повної реєстрації тіньових економічних явищ, виявлення та вивчення масових статистичних закономірностей. Наукові дослідження показали, що макрорівневі методи найбільш повно відображають суть і розміри тіньової економічної діяльності, тому вони є і найбільш інформативними [6, с. 72]. Ці методи розкривають всі «білі місця» офіційної статистики, які не фіксують приховане виробництво та інші невраховані види економічної діяльності, які не включаються до валового внутрішнього продукту [7, с. 120].

Отже, оцінка тіньової економіки має багато методик, що виникає з необхідності планування розвитку України. Але чинні методики в своїй більшості є неточними, їх підрахунки – приблизними та спотвореними. Усе це дуже часто робить застосування традиційних методів оцінки тіньової економіки неефективним і навіть безперспективним.

Рис. 1. Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП*

*Джерело: складено на основі [8].

Минулого року авторитетна міжнародна асоціація сертифікованих бухгалтерів та аудиторів ACCA провела дослідження тінізації економіки кількох країн. В Україні даний показник сягнув 45,96% від ВВП і відображається у 1,95 трлн грн. Це дозволило зайняти їй

третє місце серед найбільш корумпованих та тінізованих економік регіону.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі вирахувало інтегральний показник рівня тіньової економіки у відсотках від обсягу офіційного ВВП. За підрахунками МЕРТ, у січні-квітні 2017 року рівень тіньової економіки щодо ВВП склав 37%, що на 6 відсоткових пунктів менше, ніж в аналогічний період 2016 [9].

До основних чинників тінізації національної економіки відносять наступні:

1. Неefективне державне регулювання економіки. Виявлення основних проблем проявляється у відсутності комунікації між бізнесом та владними структурами, їхньої недовіри один до одного. Високий ступінь бюрократизації, лобювання окремих інтересів, недосконала законодавчо-інституційна база – невеликий перелік факторів державного рівня, які сприяють тінізації. Як наслідок, відбувається розвиток корпоративно-бюрократичних структур, які фактично підміняють собою механізм державного управління. Водночас, інтенсивна зміна законодавчого устрою, який регулює нормативно-правові відносини щодо ведення підприємницької діяльності, унеможлиблює ефективне планування діяльності бізнесу та сприяє постійному пошуку шляхів тінізації.

2. Неefективна податкова система. Декларативне зменшення кількості податків, що стало результатом об'єднання кількох податків в одному платежі без зменшення рівня податкового навантаження. Значна кількість підприємств не витримує такого навантаження, тому частина з них «тікає в тінь» або ж взагалі припиняє свою діяльність. Недосконалість податкового законодавства дає можливість маніпулювати податковими стягненнями, а юридична та фінансова безграмотність суб'єктів господарювання сприяє цьому. Інша проблема, яка існує у податковому законодавстві, – це відсутність дієвих механізмів щодо порушення податкових норм. Така ситуація певною мірою також сприяє частковому ухиленню від сплати податків.

3. Проблеми ринку праці. Перш за все проблема виникає у небажанні працівників офіційно працевлаштовуватись. Хоча така перспектива вигідна і роботодавцю. Збільшення розміру мінімальної заробітної плати (3723 грн/міс.) веде за собою збільшення податкових відрахувань. Саме тому, частина зарплати виплачується у «конвертах», що дає змогу зменшити податкове навантаження на роботодавця та збільшити прибуток працівнику.

4. Недосконале монетарне регулювання проявляється у проблемах та управлінні ліквідністю банківської системи; управлінні кредитним ризиком банку; «ручному» регулюванні валютного курсу. Надмірний вплив міністерства фінансів на НБУ, що спонукає здійснювати готівкову та безготівкову емісію. Це, в свою чергу, сприяє збільшенню грошової маси в обігу, що не відповідає реальним потребам економіки та призводить до інфляційних процесів.

5. Недосконалість регулювання бюджетної системи. Нецілеспрямоване й неefективне використання бюджетних коштів та контроль за їхнім використанням (контролюючими органами фіксуються постійні порушення). А також збільшення бюджетних витрат на апарат державного управління, що теж порушує дисбаланс у бюджетній системі.

6. Недосконалість та непрозорість судової і правоохоронної системи. Критично низький рівень довіри населення до судових та правоохоронних органів, безвідповідальність органів судової і правоохоронної системи, відсутність чіткої державної програми боротьби з організованою злочинністю.

Варто зауважити, що тіньову економіку «сірого кольору» не потрібно ототожнювати суто як негативне явище. Яскравим прикладом може бути заробітна плата, яку отримують неофіційно. З одного боку, бюджет недоотримує певну суму податкових відрахувань, але з іншого, – мультиплікативний ефект позитивно впливає на розвиток економічних процесів.

Одна з найважливіших переваг тіньової економіки – це її роль за часів економічної кризи. В такий період багато підприємств та компаній зменшують свої виробничі потужності або й

зовсім закриваються. Велика частина безробітних шукає альтернативу. Певною мірою тіньова економіка є страховим фактором для частини громадян, які під час кризи втрачають роботу. Частина підприємств, які можуть збанкрутувати в період кризи, залишають своїх працівників безробітними. Саме в такий період невелике тіньове підприємство стане запорукою отримання хоча б якогось доходу, без жодних соціальних гарантій. Інші безробітні, можливо, почнуть займатися бізнесом, шукати нові шляхи самореалізації та шукати в собі нові потенційні здібності, що можуть принести дохід.

Позитивним фактором тіньової економіки є різноманітна сфера працевлаштування для населення різного соціального статусу. Дуже часто студенти, яким не вистачає стипендії, або ж просто не вистачає коштів, у вільний час знаходять неофіційну роботу. Пенсіонери, які ще відчують себе цілком придатними і корисними, теж займають нішу працевлаштованих у тіньовому секторі. Тут знову виникає ефект мультиплікатора: зароблені гроші в «тіні» перетечуть в офіційну економіку і примножаться.

Тіньовий сектор дає реальну можливість зменшити кількість безробітних. Оскільки всі безробітні змушені були б зареєструватися на біржі праці, відповідно, навантаження на бюджет зросло б в рази. За своєю природою тіньова економіка є неоднозначною. Хоч в ній і втрачається частина ВВП, зате вона допомагає пережити економічні проблеми з мінімальними втратами.

У будь-якій країні більшою чи меншою мірою існує тіньова економіка. Це не залежить від економічного розвитку. Визначальним є державний менеджмент, за допомогою якого визначається відношення обсягів тіньового обороту до ВВП країни. Найоптимальнішим є співвідношення 10% «тіні» до ВВП. В Європі цей показник сягає 18%, в Україні – 40% і це не межа.

Структура «тіні» – це ще одна складова, яка формує неофіційні економічні процеси. Світова практика дає можливість зробити висновок про найбільшу частку в «тіні» малого бізнесу та незареєстрованих економічних суб'єктів. Специфіка української економіки щодо структури «тіні» обернено пропорційна світовому досвіду. Наймасштабніші інструменти ухилення від сплати податків застосовують великі та надвеликі підприємства. Саме тому в Україні для боротьби з тіньовою економікою потрібні власні дієві механізми, а закордонний досвід не принесе бажаного результату.

Порівняльний аналіз річних обсягів і впливу на державний бюджет України схем ухилення та уникнення оподаткування [10]:

1) офшорні схеми, приблизні обсяги 260-320 млрд грн на рік, тобто 50-65 млрд грн втрат бюджету на рік;

2) «сірий імпорт», контрабанда, приблизні обсяги 80-230 млрд грн на рік, тобто 25-70 млрд грн втрат бюджету на рік;

3) конвертаційні центри, приблизні обсяги 40-50 млрд грн на рік, тобто 12-15 млрд грн втрат бюджету на рік;

4) «скрутки», приблизні обсяги 50-60 млрд грн на рік, тобто 10-12 млрд грн втрат бюджету на рік;

5) контрафакт, 10 млрд грн втрат бюджету на рік;

6) ФОП замість найму, приблизні обсяги 10 млрд грн на рік, тобто 2,5-5 млрд грн втрат бюджету на рік;

7) виведення прибутку через псевдо підприємство фізичних осіб, приблизні обсяги 3-7 млрд грн на рік, тобто 0,7-3 млрд грн втрат бюджету на рік;

8) заниження оборотів, приблизні обсяги 18-20 млрд грн на рік, тобто 1-1,5 млрд грн втрат бюджету на рік;

На сьогодні загрозу неофіційної економіки визнали і в уряді. Боротьба з даним явищем

ведеться одразу на декількох фронтах. Зокрема, Мінфін визначає такі основні завдання для створення умов для виходу бізнесу із «тіні» [11]:

1. Створення служби фінансових розслідувань – принципово нового державного органу, який має прийти на заміну корумпованій податковій міліції, знаній за свій надмірний адміністративний тиск. Нова служба припинить терор у середовищі підприємців та надасть можливість чесним підприємцям працювати легально, не ховаючись «у тінь».

2. Боротьба з виводом капіталів до «офшорів», яка на даному етапі сконцентрована на імплементації міжнародно-визнаних механізмів боротьби з офшорами (BEPS) .

3. Реформа митниці, яка покликана насамперед прикрити ключові контрабандні потоки та дати можливість чесним підприємствам вижити, працюючи в правовому полі України.

4. Інституційна реформа ДФС та податкова реформа повинні створити адекватне інвестиційне середовище, в якому зникне необхідність підприємцям замислюватись про ухилення від оподаткування.

Загалом, незначні позитивні зрушення у Міністерства фінансів є. Насамперед, зменшення податкового навантаження на бізнес (а саме ЄСВ), хоча й невелике. Деякі роботодавці відчували зниження психологічного пресингу, інші легалізували свою діяльність. Також вдалося розкрити багато тіньових схем, що дозволяли уникати сплати податку та відмивати податковий кредит. Це стало можливим завдяки реформам в адмініструванні ПДВ. Але для суттєвої протидії деофшоризації потрібно дещо більше, ніж законодавча ініціатива. Саботаж окремих працівників державних органів, лобіювання інтересів, проштовхування або ж блокування «потрібних» нормативно-правових документів, порушення законодавства не тільки не сприяє детінізації української економіки, але й збільшує її обсяги. Створилася багаторічна система «тіньових схем». Незаконне збагачення представників корумпованої системи дає їм багато привілеїв у дискредитації будь-яких реформ Міністерства фінансів, оскільки основною їхньою метою є захист джерела багатства.

Висновки. Тіньова економіка, безперечно, є проблемою для України. Для розробки ефективних заходів політики детінізації економіки потрібно глибоке вивчення системних причин, що призводять до їх тінізації, встановлення механізмів їх взаємодії та протидії їх утворенню. Основними важелями детінізації економіки України є створення сприятливих умов для інвестиційного клімату, ефективне регулювання фіскальної та монетарної політики, вибудування конструктивного діалогу з підприємницьким сектором, вдосконалення трудового законодавства. Дані реформи також дадуть поштовх до забезпечення економічного розвитку, що за умов високих показників тіньової економіки є неможливим.

Подальші перспективи дослідження тіньової економіки, її частки до ВВП, структури дадуть можливість аналізувати та оцінити ступінь економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека : навчальний посібник / За ред. З. С. Варналія. – К.: Знання, 2012. – 647 с.
2. Schneider F. Measuring the size and development of the shadow economy. Can the causes be found and the obstacles be overcome? / F. Schneider // Brandstaetter H., Güth W.: Essays on Economic Psychology. – Berlin: Springer Publishing Company, 1994. – P. 193–212.
3. De Soto E. The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World / E. de Soto. – N.Y.: Harper and Row, 1989. – 342 p.
4. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації : Монографія / М. І. Флейчук. – Львів: Ахілл, 2008. – 660 с.
5. Новик С. Методы оценки теневой экономики / С. Новик // Банковский вестник. – 2004. – № 10. – С. 27.
6. Василенко Ю. В. Дещо про тіньову економіку України / Василенко Ю. В. – К., 2014. – 180 с.
7. Мазур І. Детінізація економіки України: теорія та практика / Мазур І. – К., 2016. – 239 с.
8. Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
9. Рівень тіньової економіки у I кварталі 2017 року склав 37% ВВП [Електронний ресурс] / Прес-служба Мінекономрозвитку. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f1af7de3-9a52-427b-8445->

949e29169f1b&title=RivenTinoviEkonomikiUIKvartali2017-RokuSklav37-Vvp

10. Дубровський В. Найбільше недоплачує в бюджет офшорний бізнес і тіньові імпортери [Електронний ресурс] / В. Дубровський. – Режим доступу: <http://nikorupciji.org/2017/09/20/najbilshe-nedoplachuje-v-byudzheth-ofshornyj-biznes-i-tinovi-importery/>

11. Основні завдання для створення умов для виходу бізнесу із «тіні» [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>

Iuliia Ursakii, PhD,

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

FOLK ECONOMY: FACTORS OF TINISIA AND WAYS OF DECONIZATION

Summary

The study deals with the problems of shadowing of the Ukrainian economy and the ways of shadowing. In particular, an analogy is made with regard to approaches to the definition of the essence of the "shadow economy" and its synonyms. The separate components of the shadow economy sector are considered: informal, criminal and illegal, which gives an opportunity degree of threat. The methods of measurement of shadowing are outlined: from the macro and macro level position with the help of which an analysis of corrupt economic processes is carried out. The article analyzes the dynamics of the level of the shadow economy of Ukraine in recent years, which reached 45% of GDP. The most significant factors of shadow economy of the national economy are caused: inefficient state regulation of the economy and administration of taxes, imperfect monetary and budgetary regulation, imperfection of the judicial and law-enforcement system. The positive and negative aspects of the functioning of the shadow economy are analyzed. As a result of the study, the ways of the shadow economy of Ukraine are proposed. Relying on the specificity of the "shadow" in the country and its level in comparison with other countries, only powerful complex measures at the state level will be effective.

Keywords: shadow economy, shadowing, shadowing, hidden economy, unregulated economy, informal economy, corruption.

References:

1. Varnaliia, Z.S. (2012). *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Znannia, Kyiv (in Ukr.).
2. Schneider, F. (1994). Measuring the size and development of the shadow economy. Can the causes be found and the obstacles be overcome? *Essays on Economic Psychology*, pp. 193–212.
3. De Soto, E. (1989). *The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World*, Harper and Row, New York, 342 p.
4. Flejchuk, M.I. (2008) *Lehalizatsiia ekonomiky ta protydiia koruptsii u systemi ekonomichnoi bezpeky: teoretychni osnovy ta stratehichni priorytety v umovakh hlobalizatsii* [Legalization of the economy and counteracting corruption in the system of economic security: the theoretical foundations and strategic priorities in the conditions of globalization], Akhill, L'viv (in Ukr.).
5. Novyk, S. (2004). Methods of assessing the shadow economy. *Bankovskyy vestnyk [Bank messenger]*, vol. 10, pp. 27 (in Russ.).
6. Vasylenko, Yu.V (2014). *Descho pro tin'ovu ekonomiku Ukrainy* [Somewhat about the shadow economy of Ukraine], Kyiv (in Ukr.).
7. Mazur, I. (2016). *Detinizatsiia ekonomiky Ukrainy: teoriia ta praktyka* [Deindisation of the Ukrainian economy: theory and practice], Kyiv (in Ukr.).
8. Ministry of Economic Development (2017). Dynamics of the level of the shadow economy by separate methods. Available at: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (Accessed 24 January 2017) (in Ukr.).
9. The press service of the Ministry of Economic Development (2017). The level of the shadow economy in the first quarter of 2017 amounted to 37% of GDP. Available at: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f1af7de3-9a52-427b-8445-949e29169f1b&title=RivenTinoviEkonomikiUIKvartali2017-RokuSklav37-Vvp> (Accessed 10 January 2017) (in Ukr.).
10. Dubrovsky, V. (2017). Mostly underpaid to the budget offshore business and shadow importers. Available at: <http://nikorupciji.org/2017/09/20/najbilshe-nedoplachuje-v-byudzheth-ofshornyj-biznes-i-tinovi-importery/> (Accessed 20 September 2017) (in Ukr.).
11. Ministry of Finance of Ukraine (2017). The main tasks for creating the conditions for the exit from the "shadow" business. Available at: <https://www.kmu.gov.ua> (Accessed 20 January 2017) (in Ukr.).

